

però en algunes valls molt nòrdiques es conserva l'oclusiva inicial a costa d'ensordir-se: *kĭlĕra* o *kĭlĕra* sento a molts punts cap a les Valls de Boí i de Castaneda, però hi ha la partida muntanyosa i font de les *lĕres* fins i tot damunt Sort (a Olb, 1959). A les Viles reapareix la forma *lĕra* però designant aquí sobretot les grandioses canals pedregoses i quasi verticals que davallen del Turbó (*Llera d'Espluganoguero* etc.); alhora, però, també anomenen *Riu de las Lleras* el gran afluent de l'Isàvena que hi davalla des de les Viles (1957).

Allà la paraula ve, doncs, a coincidir gairebé amb el significat de *TARTERA*. Sengles tarteres o clapisses en quasi tots els termes de l'Alt Esera: la Llera del Furau Negre i la de Palartiga a Cercuran, les de Chia en el Ru, La Lera Raya a Saünc, les del Forcau a Grist, la de la Salga i la Llera Rigau a Benasc. Entrant ja en domini aragonès hi ha, encara, una *lĕra* «una tartera de piedras» a San Juan de Gistau, i a la casa de la Vila de Plan veig en un doc. original de 1578: «al estrimo del litar de dicha lera» (1965), la *Lera de la Peña Mediodía* és com es diu avui encara per a una tartera damunt Plan, si bé allí ja sento més sovint *glera* (la del Barranco Lasimierre etc.). Més a Ponent no havent-hi ja el fenomen *CL- > kĭ-, GL- > gl-*, resta *glera*; i també allà és la de rocs muntanyencs: *glera* 'clapissa o tartera' a Panticosa i a Aísa (la *Glera* de la Marca). Tanmateix segueix també l'acc. 'platja d'areny o còdols': «El barranco de Pueyos va ta la *glera* del río Ixué(z)» Yosa de Gállego; a Oto (Alta Vall de l'Ara) és el nom de la mateixa rambla o barranc en tant que corrent d'aigua: «La Glera de Yosa», «la Glera de la Bate» (*vate VALLIS*), 1965.

DERIV.: «*Lleral, llerera, llereta*: els rius en les avingudes ocupen grans esteses de terra: deixant-hi després pedres rodades; aquests trossos no cultivats, pels quals el riu ha passat, y hi pot tornar a passar, són els *llerals*», Sopena (*CongrLiCat.*, 426). Semblant a aqueix (*g*)*lerera* és el bearn. ant. *glerer*: «remaden tot lo plaat *glerer* ab lo diit port de Bias», a. 1359 (*Cart. d'Ossau*, B, 205.31). És legítima la vacil·lació en judicar el mot de la Ribera d'Ebre *llarer* 'rastres humits i senyals de brutícia a terra' (Bladé, *Topònims de Benissanet*, p. 151) entre posar-lo aquí i derivar-lo de *llar* (pensant que una costellada a la brasa cuita a terra en el camp hi deixa rastres de poca condícia). A Benasc una *lleriza* és una 'clapissa' i així figura en un document de 1536, on va en combinació amb *matiguero* en un document de Benasc, que lleigeixo en el *Libro Lucero* (38). *El Glerón*, partideta damunt Atarés (Vall de Tena). *Englerar-se* «una serp etc.: amagar-se en la *glera* o cudols de les rambles» a Calaceit (GaGirona, *Voc. Maestr.*, p. 275).

Glesa, glésia, glesiola, V. església Gleucòmetre, V. glicerina

GLEVA, del ll. GLEBA 'terròs aplevat'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, *VidesR.*

Ací designa una massa compacta de neu, una bola de neu: «Pres la neu en manera de pilota, e set *gleves*

él n'ajustà, que's pausà sobre si», 218v1 «in modum pilae septem *glebas* compingit», 666). Però quasi sempre es tracta de la gleva de terra o de terra i herba: «l'ermità prestament anà a la porta del castell, per ço com al entrar hi havia vista calç viva: pres-ne una poca *gleva* e tornà hon era lo Rey», JoMartorell (Ag. I, 34). «Entaular y rompre les *gleves*: occo, pulvero; la entauladora o altre instrument per rompre les *gleves*: occa --- les *gleves* o terroços: *gleba*», OPou (*TbPu.*, 83).

Explicant la tradició del miracle de *La Gleva*, al santuari d'Osona: «N. Senyora de la *Gleva*, Sant Hipòlit [de Voltregà] parròquia d'itxosa --- un pagès tingué una filla» i continua, resumint-ho en castellà: «conduce un buey, que escarbando la tierra, debajo de una *gleba* descubrió la imagen de la Virgen», Milà i Font. (*Romllo.*, § 63); «m'ha dat a son pastó --- / ell dorm sus de la *gleva*, jo 'n un llit de cotó» en una de les versions de *Muntanyes Regalades*, recollida als Banys d'Arles, MilàF (*Romllo.*, 303.13). Els pagesos de remença eren els *serfs* de la *gleva* obligats a no apartar-se de la massa de terra campà o de bosc que conreaven pares i fills.

Segueix essent fins avui una paraula ben viva i popular a la major part del territori, i en la Renaixença l'han usada conspicu escritors de pertot. «La sisena gràcia de l'Empordà són els pagesos: quan els romans portaren aquí la seva economia rural --- els primitius indigetes foren convertits en una població d'esclaus i lliberts --- que han dut fins ara la barretina vermella com un record de la seva lenta i gradual emancipació; són germans de la *gleva*, arbres d'un plançó humà, que han vist passar per damunt d'ells les ruades de pobles --- mentre ells, aglapits a la terra, servaven la sang pura de tota barreja forastera», Coromines (*Gràcies de l'Emp.* VI, O. C., 932a6f., p. 34). «Els tafoners --- el dissapta a migdia deixen la feina, se renten el cap --- arraconen la cassa o buidador d'aram --- posen damunt la caldera la post de rentar-hi els sacs, buiden les piles, y omplen de *gleves* ben atapides el llarc talec de cànem, que se carreguen a l'esquena --- y partexen a bon pas cap a la vila», JnRosselló (*Manyoc de Fr. Mall.*, p. 29). «I vas tirant la teva grana en doina, / com sobirana que escampés almoïna, / i et rius del pobre Gàlata feres; / mai no sabràs que dins la *gleva* amiga / jeu enterrada una deessa antiga / que vetlla per la gràcia del teu gest», Josep Carner (*Camperola Llatina*, a. 1911).

Oralment en tinc testimonis en una vasta àrea: des dels Pirineus fins més enllà de l'Ebre i més enllà de la frontera aragonesa: «la *glĕbĕ*» em fan constar a Formiguera «és pas el mateix que el *gispet*», i s'usa com a nom numerable de peces: «això és cenà *glĕbĕ*» (1960); «aquella terra està tota en *gleva*», Penedès (Guardiola de Font-rubí, 1955); «per tallar el pas d'una sequiola hi posem una pedra o una *gleva*: és el que en diem un *estallador*», Bellmunt del Priorat (1935).

En el NO. és abans que tot l'aglevat, l'estesa d'herbei arrapat a la terra serrats amunt dels pobles. S'altera allà el grup inicial *GL-* en la forma que he deixat ex-